

Teresa Maria Łaguna, Dariusz Łaguna

Rozwój obszarów wiejskich a lokalizacja elektrowni wiatrowych

Development of rural areas vs. localization of wind farms

W opracowaniu przedstawiono problem wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w kontekście lokalizacji elektrowni wiatrowych. Zarysowano problem pozytywnego wpływu energetyki wiatrowej w kontekście polityki UE „3x20”, oraz nieodwracalnych skutków negatywnych, zwłaszcza zaburzenia zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich (przestrzennego, społecznego, krajobrazowego i środowiskowego), uzasadniając konieczność prowadzenia badań. Szczególną uwagę zwrócono na problemy formalno-prawne, zwłaszcza związane ze sposobem pozyskiwania praw do lokalizacji elektrowni wiatrowych.

Wstęp

Obszary wiejskie definiowane jako: obszary rustykalne, obszary nieurbanizowane lub kraj za miastem to obszary nie objęte planami zagospodarowania przestrzennego lub objęte w niewielkich fragmentach dotyczących najczęściej zabudowy wsi. Mają do spełnienia zadania ważne pod względem gospodarczym, społecznym i ekologicznym. Na obszarach wiejskich zaczynają się cykle produkcyjne i przetwórcze. Zapewniają zachowanie środowiska przyrodniczego. Dostarczają produktów i surowców dla różnych działów gospodarki, oraz przestrzeni dla różnych funkcji: mieszkaniowej, rekreacyjnej, przemysłowej i transportowej. Ilość funkcji zależy w dużym stopniu od poziomu rozwoju społeczeństwa. Funkcją lokalizowaną współcześnie jest również energetyka. Polityka energetyczna Unii Europejskiej (UE) wpłynęła na promowanie inwestowania w odnawialne zasoby energii (OZE). Do 2020 roku dla Polski przedstawiana jest jako „3x20”, co oznacza obniżenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w stosunku do poziomu z roku 1990, zmniejszenie zużycia energii o 20% w odniesieniu do prognoz na 2020 r., oraz zwiększenie udziału odnawialnych zasobów do 20% całkowitego zużycia, w tym: w transporcie o 10%. Wśród wielu rodzajów OZE: energia słoneczna, energia z biomasy, „biała” energia, energia pływów morskich, energia geotermalna, oraz energia wiatru, wzrosło zainteresowanie energetyką wiatrową. Energetyka wiatrowa ma około 4% udziału w rynku energetycznym Polski, a docelowe zużycie ma wzrosnąć do 10-13%. Instalacje do przetwarzania energii kinetycznej wiatru w energię elektryczną wymagają usytuowania w odpowiednich warunkach przestrzennych – na obszarach wiejskich o dużej wietrzności. Przedstawiane są jako instalacje przynoszące korzyści finansowe w postaci wyższych podatków z nieruchomości, wzrostu zatrudnienia, tańszej energii, itp. Informacje o korzyściach nie uspokoją opinii publicznej. Rozpowszechniane są również informacje o negatywnym wpływie na zdrowie ludzi, na organizmy zwierzęce oraz na krajobraz. Brak jest wiarygodnych wyników badań. Społeczeństwo powinno znać prawdę o oddziaływaniu

elektrowni wiatrowych na wszystkie aspekty funkcjonowania obszarów wiejskich. Dlatego przedmiotem opracowania jest przedstawienie problemu lokalizacji elektrowni wiatrowych w kontekście zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, na których instalacje wiatrowe powstają w coraz szybszym tempie.

1. Obszary wiejskie

Obszary wiejskie, które w strukturze przestrzeni geograficznej Polski zajmują około 95%, spełniają cztery grupy zadań, ważnych dla całego (każdego) społeczeństwa:

- zaopatrywanie społeczeństwa w bezpieczną żywność,
- tworzenie warunków do trwałości ekosystemów żywicielskich,
- ochrona środowiska przyrodniczego przed działalnością prowadzoną na obszarach wiejskich i miejskich,
- zapewnienie godziwych warunków życia ludności zamieszkałej i pracującej na obszarach wiejskich.

Pogodzenie tych zadań jest trudne, bowiem interesy różnych grup społecznych są sprzeczne.

Rozwój obszarów wiejskich to proces przemian, od form (lub stanów) prostszych (mniej doskonałych) do form lub stanów bardziej złożonych, doskonalszych pod określonymi względami¹. W procesie tym można wyodrębnić trzy poziomy:

- rozwój nieuporządkowany,
- rozwój uwzględniający zasady ekologii – ekorozwój,
- rozwój uwzględniający uwarunkowania ekologiczne, społeczne i ekonomiczne – czyli rozwój zrównoważony.

1) Rozwój nieuporządkowany

Nieuporządkowany rozwój obszarów wiejskich w Polsce miał (i ma?) miejsce w różnych okresach. Wiele działań miało (i ma?) znamiona przypadkowości. Często nie liczone się (i nie liczy się?) ze skutkami środowiskowymi podejmowanych przedsięwzięć, główny nacisk kładąc na aspekty ekonomiczne. Przemiany te trudno nazwać rozwojem, ponieważ były raczej nieplanowanym następstwem działań powiązanych z tworzeniem państwowych gospodarstw rolnych, rolniczych spółdzielni produkcyjnych i innych przemysłowych form rolniczych. W wyniku tego postępowania wystąpił rozwój przypadkowy, koniunkturalny (intensywny) lub nakazowy. Obawy o skutki tego rozwoju przewijały się poza krytyką zawartą w wielu publikacjach naukowych również w protestsongach (...) „zanim w leśniczówce Pranie luksusowy motel stanie ...” (Kaczmarek J.). Skutki bezplanowej urbanizacji dały się zaobserwować zwłaszcza w tzw. „agromiastach” – czyli osiedlach mieszkalnych związanych z rolnictwem państwowym.

2) Ekorozwój

Ekorozwój miał być rozwiązaniem wszelkich problemów związanych z ochroną środowiska przed zniszczeniem poprzez:

---

¹ Cymerman R., T.M. Łaguna: Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne obszarów wiejskich. Przemiany strukturalne obszarów wiejskich ... PAN. Warszawa - Olsztyn 2001. s. 17-27.

- rozwój społeczno-gospodarczy uwzględniający wymogi ekologiczne,
- prowadzenie wszelkiej działalności gospodarczej w harmonii z przyrodą,
- poszanowanie zasobów glebowych, wodnych, geologicznych i atmosferycznych oraz krajobrazu,
- nieustanny (ale ograniczony) rozwój społeczno-gospodarczy.

Ekorozwój z punktu widzenia ochrony środowiska był dobrym rozwiązaniem, ale rzeczywistość rządząca się prawami narzuconymi przez gospodarkę wolnorynkową spowodowała, że nigdy nie został w całości (nawet teoretycznie) wprowadzony.

3) Rozwój zrównoważony

Rozwój zrównoważony to harmonijne wypełnianie przez obszary wiejskie wszystkich: gospodarczych, społecznych, ekologicznych, kulturowych i przestrzennych funkcji, ponieważ musi istnieć równowaga pomiędzy ładem ekonomicznym, społecznym, ekologicznym i przestrzennym, który powinien zapewnić:

- uzyskanie dochodów pozwalających na godziwą egzystencję, produkcję i odtwarzanie zasobów produkcyjnych,
- produkowania bezpiecznej żywności w czystym środowisku,
- życia w spokojnej wsi,
- pracy w dobrze zorganizowanej przestrzeni.

Oprócz rolnictwa na obszarach wiejskich muszą występować inne, średnio i nisko intensywne formy gospodarowania. Przeważać powinna gospodarka proekologiczna, w której wyeliminowane zostaną: wysoka specjalizacja, chemizacja i koncentracja.

Elektrownie wiatrowe lub inne sposoby wykorzystania odnawialnych zasobów energii będą w sprzeczności z założeniami rozwoju zrównoważonego, w ramach którego należy przestrzegać zasad wynikających ze studium uwarunkowań, by we wprowadzeniu pozarolniczych funkcji nie zdominowała filozofia przedstawiona w piosence Golec Orkiestry ...”tu narazie jest ściernisko ale będzie San Francisko, a tam gdzie to kretowisko będzie stał mój bank...” lub elektrownia wiatrowa, prowadząc w konsekwencji do naruszenia zasad rozwoju zrównoważonego.

2. Odnawialne zasoby energii

Zidentyfikowane odnawialne zasoby energii mieszczą się w zasobach naturalnych, niewyczerpywalnych środowiska geograficznego², do których należą również: promieniowanie słoneczne, energia fal i pływów morskich, energia wiatru, energia geotermiczna, energia potencjalna ciał, grawitacja. Do OZE należy również zaliczyć możliwość pozyskiwania energii z biomasy, czyli ze świata roślin i zwierząt, które zalicza się do zasobów wyczerpywalnych ale odtwarzalnych.

2.1. Definicja wiatru

Wiatr jest zasobem naturalnym (dobrem wolnym), odnawialnym, niewyczerpywalnym. Jest nieograniczany prawami właścicielskimi podmiotów

² Łaguna T.M., M. Witkowska-Dąbrowska: Zarządzanie zasobami środowiska. Ekonomia i Środowisko. Białystok 2010, s 19-22.

prawnych, państw i kontynentów, nie jest przyporządkowany konkretnej lokalizacji (zaliczany do ubikwitetów). Nasuwa się jednak pytanie: czy jest (a jeśli tak to jak długo będzie) dobrem całkowicie wolnym, skoro status innych dóbr uznawanych za wolne w przeszłości (np. kopalin) ulegał zmianie? Właścicielami stały się (w zależności od kraju) państwowe lub prywatne podmioty prawne. Jeśli państwowe – to dostęp do zasobu jest koncesjonowany a jeśli prywatne – wykorzystywane są do osiągania prywatnych zysków (ropa naftowa w niektórych krajach). Czy zatem wiatr może stać się dobrem Skarbu Państwa (SP) i podlegać koncesjonowaniu? Jeżeli nie to komu może przysługiwać prawo do wykorzystywania tego dobra? Dotychczas tylko firmom inwestującym w elektrownie wiatrowe (głównie zagranicznym) i właścicielom gruntów na których instalowane są urządzenia. W niewielkim zakresie jednostkom samorządu terytorialnego (JST). Dobro wolne musi służyć wszystkim a w każdym razie społeczności lokalnej na całym obszarze zainwestowania i nie tylko.

Obszar Polski jeśli chodzi o przydatność do lokalizacji elektrowni wiatrowych, jest zróżnicowany. Zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 północna, środkowa oraz południowa część Polski, jest zaliczana do obszarów o wystarczającej sile wiatru do wznoszenia takich instalacji³. Zatem na obszarach najbardziej przydatnych do wykorzystania siły wiatru społeczności lokalne powinny odnosić korzyści. A co ze społecznościami poza strefami przydatnymi do instalowania urządzeń energetyki wiatrowej? Czy są zdane tylko na efekty wytwarzania energii z biomasy lub wykorzystywania innych zasobów odnawialnych (energii geotermalnej, promieniowania słonecznego)?

2.2. Wiatraki

Wiatraki w ujęciu historycznym były budowlami drewnianymi, niekiedy murowanymi, wyposażonymi w skrzydła poruszane siłą wiatru, napędzającymi urządzenia. Określane są też najstarszym silnikiem przetwarzającym energię kinetyczną wiatru w energię kinetyczną innych urządzeń (młynów). Wynalezione w IX wieku we wschodniej Persji, w Europie były wykorzystywane pod koniec XII wieku do mielenia zboża, w Holandii od XIV wieku do osuszania polderów, a nieco później: w tartakach – do piłowania, do rozdrabniania skał na kruszywa, do plecenia sznurów konopnych, do wyciskania oleju, do mielenia: pigmentów, tytoniu, zboża, kakao, kawy i gorzycy. Odrestaurowane są używane w skansenach, oraz jako restauracje lub kawiarnie.

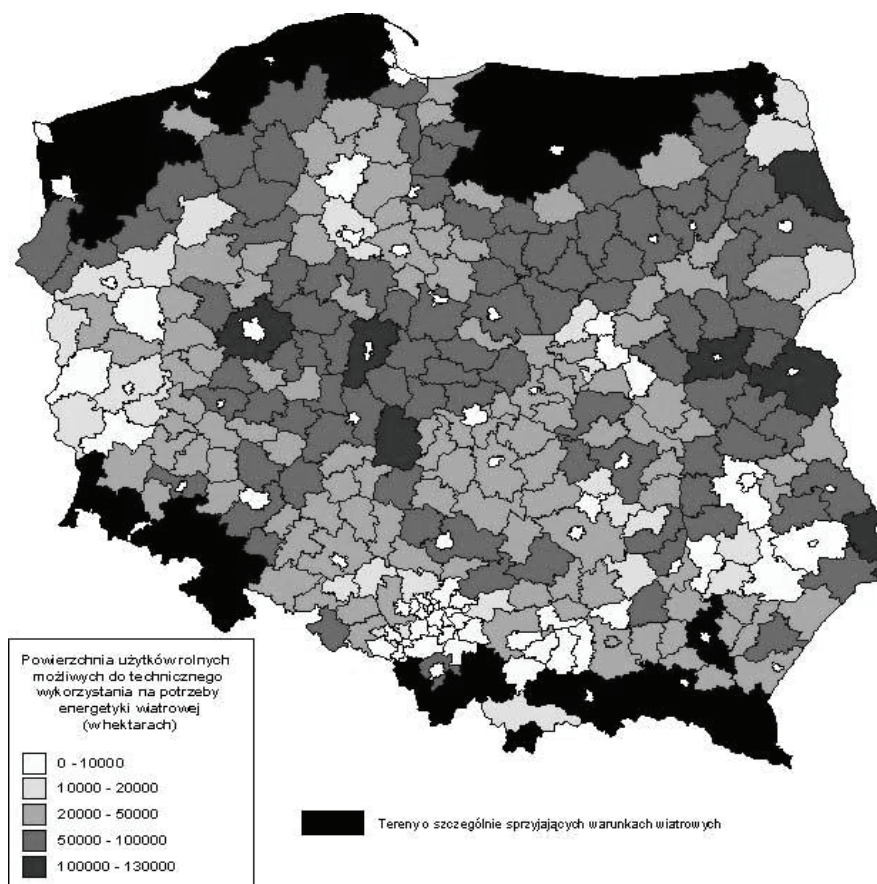
Współczesne wiatraki to urządzenia techniczne o zróżnicowanej konstrukcji, a co zatem idzie nie tylko o zróżnicowanej zdolności do produkowania energii elektrycznej, ale również zróżnicowanej formie i gabarytach i zróżnicowanej ingerencji w środowisko, w które są wmontowywane⁴. Mogą zatem budzić grozę i sprzeciw podobny do opisanego w literaturze przez M. Cervantesa.

2.3. Stan zainwestowania w elektrownie wiatrowe na obszarach wiejskich Polski

Przydatność geograficznej przestrzeni Polski do produkcji energii z wiatru przedstawiono na rys. 1.

³ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 roku. KPZK-PAN. Warszawa. 2012.

⁴ Dulcet E. i in.: Badania technologiczne rozwiązań stosowanych w energetyce wiatrowej. W: Wizja rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce do 2020 r. IEO-PSE. 2009. s. 10-29 oraz 32-42.

Rys. 1. Podział przestrzeni Polski pod względem technicznych możliwości produkcji energii z wiatru (Dulcet E. i in. (op. cit. przyp. 4.)

Jak wynika z oznaczeń na rys. 1 strefy najbardziej przydatne do instalowania elektrowni wiatrowych (z wyjątkiem górskich i podgórszych) to również obszary o wysokiej przydatności rolniczej, oraz o wysokich walorach krajobrazu i środowiska.

Stan mocy pozyskiwanej z elektrowni wiatrowych w Polsce przedstawiono w tabeli 1.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 1 w nawiązaniu do rys. 1, instalowanie urządzeń nie pokrywa się w przypadku niektórych województw z predyspozycjami przestrzeni pod kątem jej przydatności, dotyczy to: łódzkiego, wielkopolskiego, lubuskiego i kujawsko-pomorskiego.

Lokalizacja elektrowni wiatrowych nie jest uzależniona tylko i wyłącznie od przydatności terenów, których możliwości określone są w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030r. (op. cit. przyp. 3.) i powinny być uwzględnione w wojewódzkich planach zagospodarowania przestrzennego, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planach

zagospodarowania przestrzennego. Zatem lokalizacja elektrowni wiatrowych wydawałaby się prawnie uregulowana, pod warunkiem przestrzegania w/w dokumentów, co w praktyce nie jest takie oczywiste.

Tabela 1 Moc największych instalacji wiatrowych w Polsce (stan na koniec 2011 r.)

Farma wiatrowa	Województwo	Moc zainstalowana (MW)	Rok uruchomienia
Margonin	wielkopolskie	120,0	2010
Karścino	zachodniopomorskie	90,0	2007-2009
Korsze	warmińsko-mazurskie	70,0	2011
Nekla-Wielkopolska	wielkopolskie	52,5	2010
Karcino	zachodniopomorskie	51,0	2010
Tymień	zachodniopomorskie	50,0	2006
Tychowo-Noskowo k. Sławna	zachodniopomorskie	50,0	2009
Łosino k/Słupska	pomorskie	48,0	2008
Goldap-Wronki	warmińsko-mazurskie	48,0	2009
Suwałki	podlaskie	41,4	2009
Kisielice-Lodygowo	warmińsko-mazurskie	40,5	2007
Golice	lubuskie	38,0	2011
Tychowo k. Stargardu	zachodniopomorskie	34,5	2010
Dobrzyń nad Wisłą	kujawsko-pomorskie	34,0	2010
Mogilno	kujawsko-pomorskie	34,0	2010
Łukaszów	dolnośląskie	34,0	2011
Śniatowo	zachodniopomorskie	32,0	2008
Inowrocław	kujawsko-pomorskie	32,0	2009
Piecki	warmińsko-mazurskie	32,0	2011
Lipniki	opolskie	30,7	2011
Jagniątkowo-Jezioro Ostrowo	zachodniopomorskie	30,6	2008
Zagórze	zachodniopomorskie	30,0	2003
Kamieńsk	łódzkie	30,0	2007
Wartkowo	zachodniopomorskie	30,0	2011
Karnice 1	zachodniopomorskie	29,9	2010
Barzowice	zachodniopomorskie	25,8	2001-2010
Modlikowice	dolnośląskie	24,0	2011
Gniezdzewo I	pomorskie	22,0	2007
Jarogniew- Mołtowo	zachodniopomorskie	20,5	2011
Kutno-Krzyżanów	łódzkie	20,0	2011
Cisowo	zachodniopomorskie	18,0	2001
Malbork-Koniecwałd	pomorskie	18,0	2007
Bukowsko- Nowotaniec	podkarpackie	18,0	2009
Hnatkowice-Orzechowce	podkarpackie	12,0	2009
Gorzkowice-Szczepanowice	łódzkie	12,0	2011
Lisewo	pomorskie	10,8	2005
Łęki Dukielskie	podkarpackie	10,0	2009
Gniezdzewo II	pomorskie	10,0	2008

Źródło: Dulcet E. i in. (op. cit. przyp. 4)

3. Skutki lokalizacji i funkcjonowania elektrowni wiatrowych a rozwój obszarów wiejskich

Skutki lokalizacji i funkcjonowania elektrowni wiatrowych w opracowaniach polskich przyjmowane i analizowane są głównie na podstawie badań zagranicznych^{5 i 6}. Do oceny wpływu na rozwój obszarów wiejskich Polski możliwe do wyodrębnienia skutki podzielono na: ekonomiczne, społeczne, przestrzenne, krajobrazowe, środowiskowe, prawne i techniczne. W każdej grupie wyodrębniono podgrupy, z podziałem na skutki pozytywne i negatywne⁷. Z uwagi na ograniczoną objętość opracowania poruszane zostaną wybrane problemy, istotne z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich.

3.1. Pozytywne skutki lokalizacji i funkcjonowania elektrowni wiatrowych dla gmin

Skutki pozytywne to należności, podatki, opłaty i inne obciążenia, dla gminy lub starostwa powiatowego oraz innych instytucji np. urzędów skarbowych, ewidencjonowanych po stronie wpływów. Sposób naliczania jest uregulowany przepisami prawa. Pozytywne dla właścicieli udostępniających prawo do wzniesienia instalacji - to czynsz dzierżawny, który waha się od 6 000 zł – do 60 000 zł za dzierżawę 0,25 ha gruntu, który powinien być opodatkowany (op. cit. przyp. 7).

Wpływy do budżetu gminy z tytułu podatku z nieruchomości naliczane są od powierzchni gruntu zajętego przez wszystkie urządzenia związane z lokalizacją siłowni wiatrowej oraz od wartości budowli trwale związanej z gruntem, pod warunkiem że został wyłączony z rolniczego użytkowania. Sposób naliczania podatku od wartości budowli nie był początkowo jednoznaczny. Jednak wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2011 r. rozstrzygnął sprawę wskazując, że powinien być naliczany od wartości budowli wymienionych w przepisach prawa budowlanego, czyli tylko od fundamentów i masztu, a nie od urządzeń na nim zamontowanych. W związku z takim orzecznictwem wpływy do budżetu gminy z tego tytułu są stosunkowo niewielkie w porównaniu do wartości całej siłowni wiatrowej. Rozważenia wymagają również potencjalne wpływy do budżetu gminy z tytułu udziału gminy w podatku dochodowym od osób fizycznych lub prawnych. Warunkiem udziału gminy w transferze z budżetu państwa części wpływów z podatku dochodowego jest zameldowanie właściciela lub zarejestrowanie inwestora na terenie gminy lub lokalizacja przedsiębiorstwa na terenie gminy. W takim przypadku gmina może liczyć na udział w wysokości 37,26% z tytułu wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) lub udział w wysokości 6,71% z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych (CIT). Większość firm inwestujących w energetykę wiatrową zarejestrowana jest poza RP.

---

⁵ Błażejczyk K.: Analiza (...) na zdrowie człowieka oraz środowisko przyrodnicze. W: Energetyka wiatrowa (...) IGiPZ PAN. Warszawa 2012. s.20-75.

⁶ Komornicki T.: Badania społeczno-ekonomiczne (...). W: Energetyka wiatrowa (...) IGiPZ PAN. Warszawa 2012. s. 3-39.

⁷ Łaguna T.M., J. Chełchowski: O potrzebie badania skutków lokalizacji elektrowni wiatrowych. *Ekonomia i Środowisko*. 2(43). Białystok 2012. s. 125-132.

3.2. Wpływ elektrowni wiatrowych na zagospodarowanie obszarów wiejskich

Wielorakość problemów koniecznych do rozwiązywania jest skutkiem niedostosowania historycznego i obowiązującego „prawa przestrzennego” do potrzeb obszarów wiejskich. Skutki tego niedostosowania to:

- w zakresie nazewnictwo-definicyjnym – brak obligatoryjnej nazwy na niektóre formy zabudowy: farmy wiatrowe, czy elektrownie wiatrowe. W specyfikacji rolniczych działalności gospodarczych nie występuje energetyka wiatrowa;
- obligatoryjność uwzględnienia lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz ze strefami uciążliwości w planowaniu przestrzennym na poziomie lokalnym, co przekłada się na konieczność zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz opracowanie projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- niespójność współczesnej polityki przestrzennej w odniesieniu do obszarów wiejskich i wymogów wynikających z polityki UE, która ogranicza możliwość zastosowania nazewnictwa funkcji w/g polskiego prawa przestrzennego wobec zadań zapisanych w rolnej polityce unijnej np. funkcja żywicielska (produkcyjna), biologiczna, krajobrazotwórcza, środowiskowa, kulturowa, itp.;
- brak spójnej polityki w odniesieniu do wszystkich form własności, zbyt duża „swawola” prywatnych właścicieli w sprawach wyrażania zgody (umowy użyczenia, umowy dzierżawy) na budowę instalacji wiatrowych^{8,9}.

Gospodarka przestrzenna dotyczy całej przestrzeni, ale jej szczegółowe zainteresowania odnoszą się głównie do obszarów zurbanizowanych, a do przestrzeni wiejskiej w dużej części tylko jako do potencjalnego dawcy przestrzeni pod nowe potrzeby urbanizacyjne. Przestrzeń ta była i jest zostawiona jako „zapasowa” i rezerwowa. Rolnictwo, leśnictwo i inne wiejskie funkcje mają się rządzić same. Nie oznacza to, że nie podejmowano (i nie podejmuje się) działań związanych z ładem przestrzennym obszarów wiejskich, ale powiązania prawne i planistyczne z pewnością są niedostateczne a i te były pozrywane. Problemy kształtowania struktur przestrzennych obszarów wiejskich podlegają odrębnym regulacjom. Niewątpliwą przyczyną jest ustawowe traktowanie odrębności nieruchomości rolnych na obszarach wiejskich z punktu widzenia właściciela. Dla nieruchomości rolnych tzw. prywatnych (indywidualnych i pozostałych) nie ma przepisów regulujących – poza ogólnymi: przestrzennymi, podatkowymi i ochronnymi (op. cit. przyp. 9). Są tylko dla własności Skarbu Państwa (SP).

3.3. Ochrona gruntów rolnych i leśnych a decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji wiatrowych

Zgodnie z przepisami ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych¹⁰, przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze, wymaga zgody na zmianę przeznaczenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, sporządzonym

⁸ Ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (...) (Dz.U. Nr 64, poz. 592).

⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. Nr 16, poz. 78).

zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym¹¹. Organem udzielającym zgody są: w przypadku gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III (jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 0,5 ha) jest minister właściwy do spraw rolnictwa i rozwoju wsi. Drugim istotnym elementem jest powiązanie obszaru rolnego z projektowaną inwestycją. Stosowanie reżimu ochronnego, nie jest bowiem wystarczające by gleby klas I - III tworzyły zwarty kompleks, lecz inwestycja musi pozostawać w związku z terenem. Norma obszarowa jest równie ważna co „zwartość”. Zatem brak spełnienia choćby jednego z tych kryteriów nie pozwala na zlokalizowanie nawet jednej turbiny. W praktyce planistycznej obserwowane są różne rozwiązania. W części badanych planów miejscowych, mimo nie uzyskania zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, wpisuje się w ustaleniach planów ograniczenie polegające na tym, że łączna powierzchnia gruntów rolnych (na których będą zlokalizowane siłownie wiatrowe) wymagających zgody nie może przekroczyć 0,5 ha, przy czym nie uwzględniano w tym przypadku gruntów pod drogami dojazdowymi. W pozostałych planach miejscowych uzyskiwano zgodę właściwego organu zarówno na grunty zajęte pod budowę wiatraków, jak i pod drogi technologiczne.

3.4. Prawne możliwości lokalizacji elektrowni wiatrowych

Zgodnie z ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹², decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach lokalizacji elektrowni wiatrowych wymagają przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania na środowisko. Decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach lokalizacji elektrowni wiatrowych należy uzyskać przed wystąpieniem o pozwolenie na budowę.

W systemie prawa polskiego nie ma żadnych regulacji dotyczących umów jakie powinien zawierać inwestor z właścicielem nieruchomości na lokalizację elektrowni wiatrowej. Brak jest jakichkolwiek przepisów szczególnych. Konsekwencją tego jest konieczność stosowania przepisów ogólnych. W polskim systemie prawnym obowiązuje zasada swobody umów. Strony zawierające umowę mogą ułożyć treść stosunku prawnego według uznania stron. W praktyce zawierane są umowy obligacyjne na korzystanie z nieruchomości, z reguły są to umowy dzierżawy, opracowywane przez poszczególnych inwestorów. Oczywiście rzeczą jest, że projekt takiej umowy uwzględni przede wszystkim interes inwestora.

Wnioski

Wobec wyspecyfikowanych i nie do końca rozwikłanych problemów należy w podsumowaniu sformułować zagadnienia wymagające dalszych dociekań:

- 1) pojawienie się instalacji wiatrowych na obszarach wiejskich oznacza wzrost wielofunkcyjności co nie jest i nie może być tożsame z rozwojem. Rozwój zwłaszcza zrównoważony obszarów wiejskich, powinien być zgodny z zasadami opisanymi w rozdz. 1, p. 3);

¹¹Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717).

¹²Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie (Dz.U. Nr 199, poz. 1227).

- 2) używane pojęcie „farmy wiatrowe” należy zastąpić pojęciem „elektrownie wiatrowe” (małe, średnie, duże), co spowoduje większą ostrożność „organów decyzyjnych” (gmin, powiatów) przy wydawaniu decyzji;
- 3) należy edukować społeczeństwa lokalne i ponadlokalne, po to by negocjacje przeprowadzane były na równych prawach - zdeterminowany inwestor i dobrze poinformowane społeczeństwo zamiast: konsultacji, komputerów, imprez integracyjnych;
- 4) przestrzeganie przepisów prawa przy wydawaniu decyzji lub wyrażaniu zgody na zmianę przeznaczenia w mpzp nie będzie ograniczało inwestorów, ale zmobilizuje organy uprawnione do przestrzegania przepisów prawa, co zapewni obszarom wiejskim zrównoważony rozwój;
- 5) dążenie do wyjaśnienia wszystkich zawiłości prawnych i technicznych jest w interesie wszystkich: samorządów lokalnych, inwestorów, firm przesyłowych i społeczeństw. Mimo luk w przepisach prawa, dotyczących uprawnień podmiotów właścicielskich – zwłaszcza prywatnych, istnieje możliwość zapanowania nad „radosną twórczością” przy redagowaniu umów;
- 6) przeprowadzenie badań i upowszechnienie wyników będzie również w interesie społecznym jak i inwestorów. Opór przed lokalizacją elektrowni powinien być wyeliminowany po upowszechnieniu wyników badań.

Bibliografia

1. Błażejczyk K.: Analiza (...) na zdrowie człowieka oraz środowisko przyrodnicze. W: Energetyka wiatrowa (...) IGiPZ PAN. Warszawa 2012. Str.:20-75.
2. Cymerman R., T.M. Łaguna: Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne obszarów wiejskich. Przemiany strukturalne obszarów wiejskich ... PAN. Warszawa - Olsztyn 2001. s. 17-27
3. Dulcet E. i in.: Badania technologiczne rozwiązań stosowanych w energetyce wiatrowej. W: Wizja rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce do 2020 r. IEO-PSE. 2009. Str.: 10-29 oraz 32-42.
4. Komornicki T.: Badania społeczno-ekonomiczne (...). W: Energetyka wiatrowa (...) IGiPZ PAN. Warszawa 2012. Str.: 3-39.
5. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 roku. KPZK-PAN. Warszawa 2012
6. Łaguna T.M., J. Chełchowski: O potrzebie badania skutków lokalizacji elektrowni wiatrowych. *Ekonomia i Środowisko*. Białystok 2012. Str. 125-132.
7. Łaguna T.M., M. Witkowska-Dąbrowska: Zarządzanie zasobami środowiska. *Ekonomia i Środowisko*. Białystok 2010, str.: 19-22.
8. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717).
10. Ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (...) (Dz.U. Nr 64, poz. 592).
11. Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. Nr 16, poz. 78).
12. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie (Dz.U. Nr 199, poz. 1227).

Summary

A problem of multifunctional development of rural areas in the context of localization of wind farms was described in the paper. The issue of a positive influence of utilization of wind energy in the context of the „3x20” EU policy and irreversible negative effects, especially unbalancing sustainable development (spacial, social, environmental and regarding landscape) of rural areas, was described along with justifying conducting of the study. Particular attention was paid to formal and legal problems, especially related to the way of obtaining rights to localizations of wind farms.

Informacja o autorach:

prof. zw. dr hab. inż. Teresa Maria Łaguna

dr n. ek. inż. Dariusz Łaguna

Katedra Ekonomiki Przestrzennej i Środowiskowej

Wydział Nauk Ekonomicznych

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie